

**ҚОНУНИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

Дар бораи энергетика

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2000, №11, мод.504; соли 2005, №12, мод. 633; соли 2007, №6, мод. 436; №7, мод. 672; соли 2009, №9-10, мод.549; Қонуни ҚТ аз 28.06.11г., №727)

Қонуни мазкур принципҳои асосии ташкилию ҳуқуқӣ ва тарзу усулҳои танзими фаъолияти хоҷагиро дар соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

**БОБИ 1.
ҚОИДАҲОИ УМУМӢ**

Моддаи 1. Мақсади Қонуни мазкур

Мақсади Қонуни мазкур аз таъмини ҳуқуқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси механизмҳои бозоргонӣ, институционалӣ ва иттилоотӣ ба хоҳири тараққиёти бозғаймодии он ва ҳимояи манфиатҳои истеъмолкунандагони энергия иборат аст.

Моддаи 2. Мафҳумҳо ва истилоҳоти асосӣ

Дар ҳамин Қонун мафҳумҳои зерин истифода мешаванд:

энергетика - соҳаи иқтисодӣ, ки ҷустуҷӯ, истихроҷ, истеҳсол, таҷдид, интиқол, нигоҳдорӣ, расонидан, тақсимот ва истеъмоли захираҳои энергетикӣ ва энергияро дар бар мегирад;

комплекси сезишворию энергетикӣ - маҷмеи бо ҳам алоқаманди соҳаҳои иқтисодӣ, ки дар системаҳои гидроэнергия ва гармиистеҳсолкунанда, ангишт, нафт, газистихроҷ, интиқол ва коркардкунанда, барқтаъминкунанда ва барқистифодабаранда, инчунин зерсистемаҳои минтақавӣ ва дигар объектҳои энергетикӣ, ки сарфи назар аз шакли моликият фаъолият менамоянд; (Қ ҚТ аз 16.10.09с, №556)

соҳаи энергетика - қисми таркибии энергетика, ки бо яке аз намудҳои захираҳои энергетикӣ ва энергия вобаста аст;

корхонаи энергетикӣ - ин шахси ҳуқуқӣ, аз ҷумла аз субъектҳои монополияи табиӣ сарфи назар аз шаклҳои моликияташон, ки ба як ё якчанд намуди фаъолият дар энергетика машғул аст;

объекти энергетика - ин иншооти махсус, ки барои истеҳсол, таҷдид, интиқол, нигоҳдорӣ, расонидан ва тақсими захираҳои энергетикӣ ва энергия таъин шудааст;

фаъолият дар энергетика, хизматрасонию энергетикӣ - ин истеҳсол, интиқол, расонидан, тақсимот, нигоҳдорӣ, коркард, таҷдид, фурӯши энергия, захираҳо ва маҳсулоти энергетикӣ мебошад;

захираи энергетикӣ - ҳомили энергия, ки дар айни замон ё дар оянда метавонад мавриди истифодаи самарабахш қарор гирад. Он чунин тақсимбандӣ мешавад:

а) захираҳои энергетикӣ барқароршаванда - ин захираҳои мебошанд, ки ба таври табиӣ ба вуҷуд омада, доимо аз нав пайдо мешаванд (гармии офтоб, ҷараёни табиӣ обу ҳаво, обҳои геотермалӣ ва биомассаҳо) ва ба намудҳои дигари энергия мубаддал шуда метавонанд;

б) захираҳои аввалияи энергетикӣ - захираҳои табиӣ, ки метавонанд бевосита чун сезишворӣ истифода шаванд (нафт, гази табиӣ, ангишт) ё мавриди истеҳсоли намудҳои гуногуни энергия қарор гиранд;

в) захираҳои энергетикӣ дуумдараҷа - захираҳои, ки ба шакли маҳсулоти иловагӣ дар ҷараёни истеҳсолоти асосӣ ба даст меоянд;

маҳсулоти энергетикӣ - намудҳои мухталифи сезишворӣ, маҳсулоти нафт, энергияи қувваи барқ ва гармӣ, ки аз ҷамаи гуна намудҳои захираҳои энергетикӣ истеҳсол мешаванд;

истеъмолкунандагон дар энергетика - ҷамаи шахсонӣ воқеӣ ва юридикӣ, ки энергия ва захираҳои энергетикиро мехаранд ва бе мақсади аз нав фурӯхтан онҳоро истифода мекунанд;

истеҳсолкунандагон дар энергетика - шахсонӣ воқеӣ ва юридикӣ қатъи назар аз шакли моликияташон, ки барои онҳо ҷамаи захираҳои энергетикӣ ва энергия маҳсулоти молӣ мебошанд;

сарфаҷеи энергия - истифодаи оқилона ва кам кардани талафот дар ҷараёни истеҳсол, таҷдид, интиқол ва истеъмоли энергия мебошад;

консессия - шартнома дар бораи ба инвестори хориҷӣ тибқи шартҳои муайян муваққатан барои истифода додани объектҳои давлатӣ бо ҳуқуқи фаъолият намудан дар комплекси сезишворию энергетикӣ.

Моддаи 3. Қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба энергетика

Қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба энергетика ба Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз ҳамин Қонун, дигар қонунҳо, ки дар асоси ҳамин Қонун қабул гардидаанд, инчунин санадҳои ҳуқуқӣ байналмилалӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намудааст, иборат мебошад.

БОБИ 2.

ТАНЗИМИ ДАВЛАТӢ ДАР СОҲАИ ЭНЕРГЕТИКА

Моддаи 4. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетика

Мақсадҳои асосии давлат дар соҳаи энергетика аз инҳо иборат аст:

- таъмини бозэтимод ва сифатноки эҳтиёҷоти резафзуни ҷумҳурӣ ба захираҳо ва маҳсулоти энергетикӣ ва кафолати амнияти энергетикӣ кишвар;
- таъмини ҳифзи муҳити зист ва аҳолӣ аз таъсири зараровари ғайриқонунии давлат дар соҳаи энергетика;
- муҳайё намудани шароити зарурӣ барои пайгири гузаштани энергетика ба муносибатҳои бозоргонӣ, ҷалб намудани сармоягузори ватанӣ ва хориҷӣ ба он, ба корхонаҳои энергетикӣ додани мустақилияти иқтисодӣ ва таъмини тараққиёти онҳо дар асоси рақобати бозоргонӣ;
- баланд бардоштани самаранокии ғайриқонунии комплекси сӯзишворию энергетикӣ дар асоси ҷорӣ намудани технологияҳои пешқадам, сарфаҷӯии энергия, истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия, кам кардани ҳароҷоти нисбии захираҳои энергетикӣ дар истеҳсоли маҳсулоти умумии миллий. (ҚҶТ аз 28.06.11с., №727)

Моддаи 5. Усулҳои танзими давлатӣ дар соҳаи энергетика

Танзими давлатӣ дар соҳаи энергетика ба воситаи таъмини ҳуқуқӣ, иҷозатдиҳӣ (литсензиякунонӣ), андозситонӣ, қарздиҳӣ, маблағгузорӣ, таъмини сиёсати сармоягузорӣ, иҷтимоӣ, илмӣ ва техникӣ ва назорати иҷроии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар корхонаҳои комплекси сезишворию энергетикӣ сурат мегирад.

Иҷозатномадиҳии ғайриқонунии давлат дар соҳаи энергетика тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои ғайриқонунии давлат» анҷом дода мешавад.

Лоиҳаҳо ва барномаҳои энергетикӣ барои сохтани объектҳои азим ба таври ҳатмӣ аз экспертизаи давлатӣ мегузаранд, ки тартиби гузаронидани онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

Моддаи 6. Ваколати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар энергетика

Ваколатҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар энергетика чунинанд:

- таъмини нақши асосии давлат дар тараққиёти энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- идораи комплекси сезишворию энергетикӣ дар асоси ҷорӣ намудани механизмҳои бозоргонии ғайриқонунии он;
- фароҳам овардани шароит барои соҳибкориҳои озод ва рушди ҳамаи шаклҳои моликият дар комплекси сезишворию энергетикӣ дар фазои пешрафти муносибатҳои бозоргонӣ;
- мусоидат намудан ба иштироки сектори хусусӣ дар комплекси сезишворию энергетикӣ, кемак ба дастгирии рақобат дар сохтмон, барқарорсозӣ ва истифодаи корхонаҳо ва дар соҳаҳои он;
- муқаррар намудани тартиби гузаронидани экспертизаи давлатии лоиҳаҳои энергетикӣ ва барномаҳои сохтмони объектҳои азими энергетикӣ;
- консессия дар соҳаи энергетика;
- гузаронидани сиёсати нарх ва тариф дар комплекси сезишворию энергетикӣ;
- бурдани назорат оиди истифодаи захираҳои энергетикӣ аввалия ва барқароршаванда ва нигоҳдории онҳо;
- муҳайё намудани шароити зарурӣ барои ташвиқи сармоягузорӣ дар комплекси сезишворию энергетикӣ;
- қабули чораҳои фаврӣ барои таъмини истеъмолкунандагон бо захираҳои энергетикӣ ва энергия дар вазъияти бӯҳронӣ ва фавқулодда, дар ҳолатҳои зарурӣ ҷорӣ намудани маҳдудияти муваққатӣ дар истифодабарии онҳо;
- ҳамоҳангсозии ғайриқонунии байналмилалӣ дар соҳаи энергетика;
- тасдиқ ва назорат оиди амалӣ гаштани барномаҳо:
- тараққиёти комплекси сезишворию энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- оид ба стандартизатсиякунонӣ, амният ва ҳимояи истеъмолкунандагон, ҳифзи муҳити зист аз таъсири манфии ғайриқонунии давлат дар соҳаи комплекси сезишворию энергетикӣ;
- оид ба иайриинҳисорӣ ва реструктуризатсия-кунонии корхонаҳои соҳаҳои комплекси сезишворию энергетикӣ;
- оиди сарфаҷӯии энергия;
- иҷрои дигар ваколатҳои давлатӣ, ки дар ҳамин Қонун ва дигар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд.

Моддаи 7. Ваколатҳои мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи энергетика

Мақомоти ваколатдори давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи энергетика (минбаъд-мақомоти ваколатдор) аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Низомномаи мақомоти ваколатдор ва сохтори онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ менамояд.

Ваколатҳои мақомоти ваколатдор инҳо мебошанд:

- татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетика;
- ба нақшагириӣ ва пешбинии самти талабот ва пешниҳодот ба ҳамаи намудҳои захираҳои энергетикӣ ва энергия барои ба ҳисоб гирифтани ва минбаъд даровардани таъйирот ба барномаҳои амал;
- гузаронидани баҳодихӣ ба талаботи инвестиционӣ ва муайян намудани манбаъҳои эътимодноки маблағгузорӣ ва сармоя;
- омезиши ғайриқонунии корхонаҳои энергетикӣ бо мақсади мунтазам гузаштани онҳо ба муносибатҳои бозоргонӣ;

мусоидат барои дохилшавии мунтазами инвестицияҳои хусусӣ ба комплекси сезишвории энергетикӣ ва зиёдшавии захираҳои энергетикӣ маҳаллию алтернативӣ **ва барқароршаванда** аз ҷумла тавассути танзими идоракунӣ, соҳибии захираҳои дуҷумдараҷа ва маҳсулоти энергетикӣ дар сатҳи истеъмолкунандаи ниҳой; (ҚҶТ аз 28.06.11с., №727)

мусоидат ба тараққиёти рақобат, таъмини имкониятҳои баробар ва шароит барои фаъолияти корхонаҳои энергетикӣ шаклҳои мухталифи моликият;

амалӣ намудани назорат оид ба риояи шарту талаботи иҷозатномавӣ

таҳия ва татбиқи барномаҳо:

- оид ба тараққиёти комплекси сезишвории энергетикӣ;

- оид ба стандартизатсиякунонӣ, бехатарӣ ва ҷимояи истеъмолкунандагон, ҳифзи муҳити зист аз таъсири манфии фаъолият дар соҳаҳои комплекси сезишвории энергетикӣ;

- оид ба сарфаҷеии энергия;

- оид ба истифодабарии манбаъҳои барқароршавандаи энергия; (ҚҶТ аз 28.06.11с., №727)

- амалӣ намудани дигар ваколатҳои, ки қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудаанд.

Моддаи 8. Комиссияи машваратии байниидоравӣ оид ба энергетика (Хориҷ карда шуд, тибқи Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556).

Моддаи 9. Ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар комплекси сезишвории энергетикӣ

Ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар комплекси сезишвории энергетикӣ тибқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мегарданд.

БОБИ 3.

ХУСУСИЯТҲОИ ФАЪОЛИЯТ ДАР ЭНЕРГЕТИКА

Моддаи 10. Идоракунии корхонаҳои энергетикӣ

Ба корхонаҳои комплекси сезишвории энергетикӣ дар идоракунии фаъолияти хоҷагию истеҳсолӣ мустақилият дода мешавад.

Ҳама намуди фаъолияти корхонаҳои комплекси сезишвории энергетикӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба энергетика анҷом дода мешавад.

Моддаи 11. Ҷимояи ҳуқуқҳои моликияти корхонаҳои энергетикӣ

Корхонаҳои энергетикӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд дар асоси гуногуншакли моликият (давлатӣ, хусусӣ, саҳомӣ, омехта ва муштарак) таъсис ёбанд ва амал кунанд.

Моликони корхонаҳои энергетикӣ дар назди Қонун баробаранд ва аз ҷимояи баробари Конститутсия ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бархердоранд.

Давлат ба таъбири (дискриминатсия) корхонаҳои энергетикӣ, сарфи назар аз шакли моликиятшон роҳ наметад.

Моддаи 12. Ҷимояи манфиатҳои истеъмолкунандагони энергия

Манфиатҳои истеъмолкунандагони энергия тибқи қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифз карда мешаванд.

Моддаи 13. Масъалаҳои маблағгузорӣ дар энергетика

Дар соҳаи энергетика маблағгузорӣ метавонад аз ҳисоби манбаъҳои давлатӣ, хусусӣ ва хориҷӣ таъмин гардад.

Моддаи 14. Сармоягузорию ватанӣ ва хориҷӣ дар энергетика

Чалб намудани сармояи хориҷӣ дар энергетика мутобиқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. **Захираҳои энергетикӣ ба сармоягузорию ватанӣ ва хориҷӣ ба истифодаи мӯҳлатнок, тибқи шартномаҳои тарафайн дода мешаванд.** (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556)

Барои сармоягузорию ватанӣ ва хориҷӣ дар энергетика тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон имтиёзҳои андоз ва дигар имтиёзҳо муқаррар шуда метавонанд. (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556).

Моддаи 15. Нархгузорӣ дар соҳаи энергетика

Нархҳо ва тарифҳо ба маҳсулот ва хизматрасонию энергетикӣ ба таври озод (шартномавӣ) муқаррар мешаванд, ба истиснои ҳолатҳои, ки дар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд.

Бо мақсади ҳавасмандгардонӣ ва дастгирии сармоягузорию ватанӣ ва хориҷӣ, ҳангоми азхудкунӣ ва истифодабарии захираҳои электроэнергетикӣ, харидорию электронергияи зиёдотӣ, мақомоти ваколатдор оид ба танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ метавонанд нархҳо ва тарифҳои дигарро муқаррар намоянд. (Қ ҶТ аз 16.10.09с, №556).

Моддаи 16. Консессияҳо дар энергетика

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобики қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон стансияҳои барқӣ ва гармӣ, шабакаҳои магистралӣ ва тақсимкунандаи қувваи барқ, ва иншооти хизматрасони онҳо, хатҳои интиқоли нафту газ, корхонаҳои хочагии таъминкунандаи гази табиӣ ва моеъ, объектҳои нафту газ, майдонҳои перспективии дорои нафту газро ба консессия дода метавонад.

Додани консессия ба инвесторони хориҷӣ барои кашф, истихроҷ ва истифодаи захираҳои энергетикӣ ва пешбурди дигар фаъолият дар комплекси сезишворию энергетикӣ дар асоси шартномаҳои консессионӣ сурат мегирад.

Моддаи 17. Истифодаи замин дар энергетика

Истифодаи заминро дар энергетика Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунанд.

Моддаи 18. Корхонаҳои давлатии энергетика

Корхонаҳои давлатии энергетикӣ фаъолияти худро дар асоси тиҷорат ба сифати воҳидҳои мустақили хочагӣ, бо усули бастанӣ шартнома бо мақомоти ваколатдор анҷом медиҳанд. Чунин шартномаҳо нисбат ба корхонаи давлатии комплекси сезишворию энергетикӣ пешбинӣ менамоянд:

- мақоми зарурии корпоративӣ ва тиҷоратии он;
- нақша-ҷадвали корҳои тиҷоратикунони он;
- дараҷаи мустақилияти молиявӣ ва идоракунии он;
- стандартҳо ва меъёрҳои кор ва тобеияти роҳбарияти он;
- усул ва тартиби таҳияи сохтори ҳисоботдиҳии он, аз ҷумла ҳисоботдиҳии алоҳида барои воҳидҳои мухталифи амалкунандаи он, муайян намудани арзиши амвол ва ҳиссаҷудокунӣ барои хердашавии он;
- муайян кардани кор ва хизматрасонӣ, ки барои эҳтиёҷоти давлат иҷро мешаванд ва арзиши онҳо;
- нишондиҳандаҳои нақшавии солони молиявӣ ва истеҳсоли.

БОБИ 4.

НАЗОРАТИ ДАВЛАТИИ ЭНЕРГЕТИКӢ ВА МАСЪУЛИЯТ БАРОИ ҚОНУНВАЙРОНКУНИ ДАР СОҶАИ ЭНЕРГЕТИКА

Моддаи 19. Назорати давлатии энергетикӣ

Барои таъмини назорат аз тарафи шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ риоя шудани стандартҳои муқарраргардида, меъёрҳо ва қоидаҳо дар чараёни истеҳсол, интиқол, таҷдид, ниғаҳдорӣ, истеъмоли захираҳо ва маҳсулоти энергетикӣ, дар истифодаи объектҳо, иншоот, таҷҳизот дар энергетика мувофиқи тартиби муайяншудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон назорати давлатии энергетикӣ ташкил мешавад.

Назорати давлатии энергетикӣ аз тарафи мақомоти махсусгардонидашудаи давлатӣ гузаронида мешавад.

Моддаи 20. Масъулият барои қонунвайронкунии дар соҳаи энергетика

Барои қонунвайронкунии дар соҳаи энергетика шахсони гунаҳкор тибқи талаботи муайяншудаи қонунҳо масъуланд.

**Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 29 ноябри соли 2000,
№ 33**

Э. РАҲМОНОВ

**ҚАРОРИ МАҶЛИСИ НАМОЯНДАГОНИ
МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**Оиди қабул кардани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон
«Дар бораи энергетика» ва мавриди амал қарор додани он**

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2000, №11, мод. 504)

Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон **қарор мекунад:**

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика» қабул карда шавад.
2. Қонуни мазкур пас аз интишори расмиаш мавриди амал қарор дода шавад.
3. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хусуси ба Қонуни мазкур мутобиқ гардонидани қонунгузори чорӣ тақлифҳо пешниҳод намояд ва қарорҳои худро бо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика» мутобиқ гардонад.

**Раиси Маҷлиси намояндагони
Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 4 ноябри соли 2000,
№143**

С. ХАЙРУЛЛОЕВ

**ҚАРОРИ МАҶЛИСИ МИЛЛИИ
МАҶЛИСИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

Оиди Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика»

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2000, №11, мод.506)

Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистонро «Дар бораи энергетика» баррасӣ намуда **қарор мекунад:**

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи энергетика» ҷонибдорӣ карда шавад.

**Раиси Маҷлиси миллии
Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 10 ноябри соли 2000,
№123**

М. УБАЙДУЛЛОЕВ